

Протягом останніх років у системі управління та контролю стану охорони праці сталися суттєві зміни, зумовлені реструктуризацією наглядових органів, зміною підходів у працезахоронному менеджменті згідно з рекомендаціями міжнародних (європейських) інституцій, що стосуються охорони праці. Це ще більше посилює розбіжності у трактуванні обов'язковості та першочерговості застосування працезахоронних документів на підприємствах, знизило ініціативність міністерств і відомств щодо розроблення нових нормативно-правових актів з охорони праці на заміну застарілих.

То ж, на думку редакції, настала потреба в поновленні систематизації системи нормативних актів у галузі охорони праці й окресленні нових компетенцій реорганізованих державних органів управління та нагляду за охороною праці та суміжними підгалузями. Цьому може стати у пригоді посібник «Працезахоронні засади у схемах, таблицях і графіках: навч. посіб. Видання 2-ге, доопрацьоване. – К.: Основа, 2014. – 144 с.», в якому автор О. В. Войналович намагався у стислому вигляді проілюструвати основні підгалузі охорони праці.

На пропозицію редакції автор посібника ввів до розроблених блок-схем нові елементи, зумовлені змінами в системі охорони праці. Частина з них наведено нижче.

Охорона праці належить до вкрай важливих науково-прикладних дисциплін і стикається з багатьма галузями діяльності людини: правовою, медичною, технічною та ін. Складовими охорони праці є окремі розділи різноманітних дисциплін – психології, надійності, безпеки, гігієни тощо (рис. 1).

Законодавство про охорону праці складається з Кодексу законів про працю, Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату праце-

здатності» та чинних нормативно-правових актів з охорони праці (НПАОП). Блок-схему багаторівневості системи працезахоронних документів представлено на рис. 2.

Державний нагляд за додержанням на підприємствах законодавчих та інших нормативно-правових актів про охорону праці здійснюють відповідні служби та інспекції (рис. 3):

- Державна служба з питань праці України (Держпраці України);

- Департамент державного нагляду (контролю) у сфері пожежної, техногенної безпеки та цивільного захисту Державної служби з надзвичайних ситуацій (ДСНС);

- Державна санітарно-епідеміологічна служба України (Держсанепідслужба України);

- Державна інспекція ядерного регулювання України.

До основних завдань Держпраці, зокрема, належать:

- реалізація державної політики у сферах промислової безпеки, охорони та гігієни праці, поводження з вибуховими матеріалами, здійснення державного гірничого нагляду, а також з питань нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю;

- комплексне управління охороною праці та промисловою безпекою на державному рівні;

- державне регулювання і контроль у сфері діяльності, пов'язаної з об'єктами підвищеної небезпеки.

Держпраці відповідно до покладених на неї завдань здійснює державний нагляд (контроль):

- у сфері гігієни праці, у тому числі нагляд (контроль) за: чинниками виробничого довкілля, наявності яких може шкодити здоров'ю працівників; б) виконанням заходів щодо запобігання виникненню професійних захворювань; в) дотриманням вимог са-

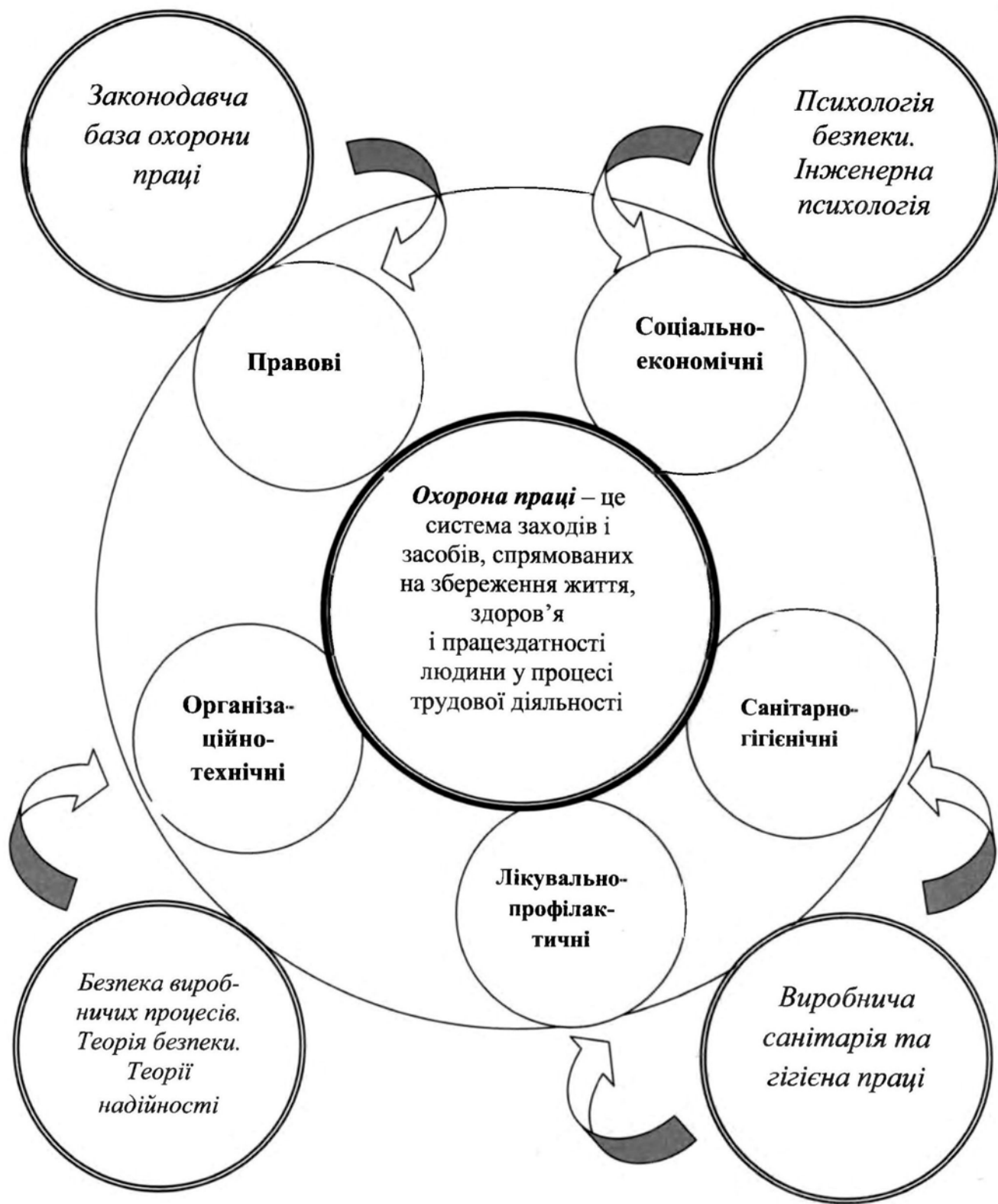

Рис. 1. Складові охорони праці як системи

нітарних норм та правил; г) своєчасним здійсненням профілактичних заходів, спрямованих на запобігання шкідливої дії чинників виробничого довкілля, збереження здоров'я працівників; д) наявністю обов'язкових медичних оглядів працівників;

- за забезпеченням працівників спеціальним одягом, взуттям та іншими засобами індивідуального та колективного захисту;

- щодо монтажу, ремонту, реконструкції, наладження і безпечної експлуатації машин, механізмів, устаткування, транспортних та інших засобів вироб-

ництва і машин, механізмів, устаткування підвищеної небезпеки.

Вищий нагляд за додержанням і правильним застосуванням законів про охорону праці здійснює Генеральний прокурор України і підпорядковані йому прокурори.

Громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці здійснюють **трудові колективи** через обраних ними уповноважених осіб; **професійні спілки** в особі своїх виборних органів і представників.

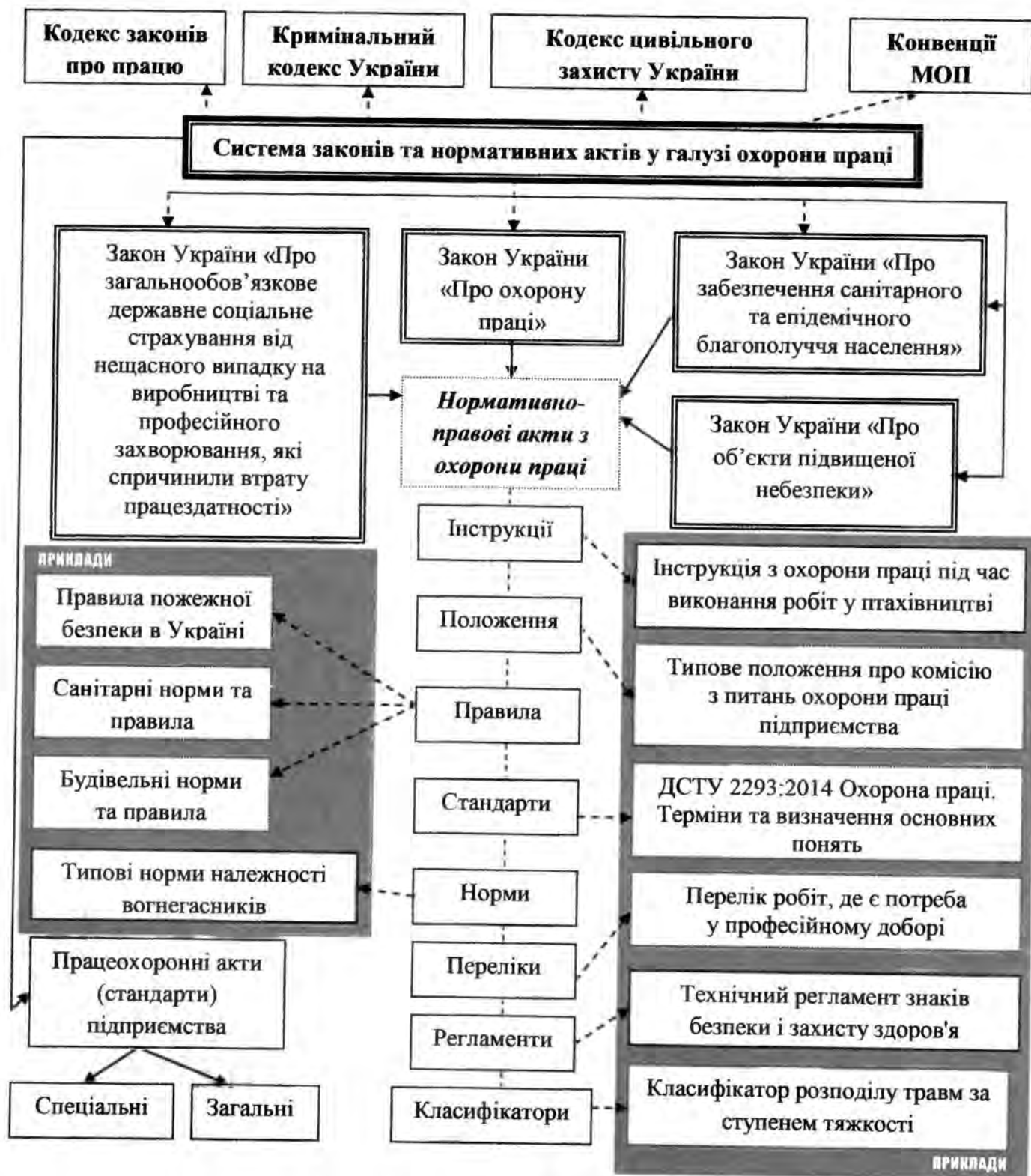

Рис. 2. Блок-схема багаторівневості системи нормативних актів у галузі охорони праці (штрих-пунктирні стрілки вказують на окремі документи як приклади НПАОП)

Функції ліквідованої у вересні 2016 року Санітарно-епідеміологічної служби в Україні розподілені між Міністерством аграрної політики та продовольства України (питання, що стосуються усього шляху харчових продуктів до споживача) і Міністерством охорони здоров'я України (питання, що стосуються громадського здоров'я). Контролююча функція колишньої СЕС перейшла до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів, яка продовжує проведення планових та позапланових перевірок установ, підприємств і організацій.

Рис. 3. Блок-схема системи державних органів управління та нагляду за охороною праці